

Karl Marx
Friedrich Engels

DET KOMMUNISTISKE MANIFEST

Proletarer i alle land, foren dere!

Rødt!

Karl Marx
Friedrich Engels

DET KOMMUNISTISKE MANIFEST

Proletarer i alle land, foren dere!

Oversatt av Morten Falck

Utgitt av Forlaget Rødt!

*«Et spøkelse går omkring i Europa
– kommunismens spøkelse.»*

Originalens tittel:
Das Kommunistische Manifest

Norsk oversettelse av Morten Falck:
Det kommunistiske manifest
2. utgave, mai 2008
E-bok-utgave, april 2014

Copyright Forlaget Rødt!,
Postboks 124, 3251 Larvik
www.marxisme.no
roedt@marxisme.no

Oversatt etter fjerde autoriserte tyske utgave
med forord og fotnoter av Friedrich Engels, London 1890.
Utgitt av Dietz Verlag, Berlin 1970, og *Manifesto of the Communist Party*,
Edited and annotated by Frederick Engels, London 1888
gjengitt i *Collected Works*, Lawrence & Wishart, London,
vol. 6 1976, vol. 24 1989, vol. 26 1990 og vol. 27 1990.

ISBN 978-82-91778-85-3

Innhold:

Forord fra Rødt!	s. 11
Det kommunistiske manifest	s. 12
I. Borger og proletar	s. 14
II. Proletarer og kommunister	s. 33
III. Sosialistisk og kommunistisk litteratur . . .	s. 45
1. Den reaksjonære sosialismen	
a. Den føydale sosialismen	s. 45
b. Småborgerlig sosialisme	s. 47
c. Den tyske, eller den «sanne» sosialismen	s. 49
2. Den konservative eller borgersosialismen . .	s. 55
3. Den kritisk-utopiske sosialismen og kommunismen	s. 57
IV. Kommunistenes stilling til de ulike opposisjonspartiene	s. 61
- Om den norske oversettelsen	s. 65
- Forord til den tyske utgaven fra 1872	s. 69
- Forord til den andre russiske utgaven, 1882 .	s. 73
- Forord til den tyske utgaven fra 1883	s. 75
- Forord til den engelske utgaven fra 1888 . . .	s. 77
- Forord til den tyske utgaven fra 1890	s. 85
- Forord til den polske utgaven fra 1892	s. 91
- Til den italienske leseren	s. 95
- Om Det kommunistiske manifest	s. 97
- Kommunistenes manifest 150 år	s. 101

FORORD FRA RØDT!

I 1998 var det 150 år siden Karl Marx og Friedrich Engels ga ut *Det kommunistiske manifest*. Tidsskriftet *Røde Fane* (som skiftet navn til *Rødt! i 2005*) markerte dette ved å ved å be Morten Falck nyoversette *Manifestet* til norsk. Den nye oversettelsen ble utgitt som bilag til *Røde Fane* nr. 1 1998. Nå, ti år etter, er opplaget utsolgt, og det er behov for en ny utgave, den du holder i hånden.

Den største forskjellen fra det forrige opplaget er at alle forordene er plassert bakerst. De kan ellers lett virke som en barriere som stenger for teksten i selve *Manifestet*.

Kapittelet «Om oversettelsen» av Morten Falck inneholder leseanvisninger. Det er lurt å lese det først.

Det var Kommunistenes forbund som ba Marx og Engels skrive et manifest. På tidsskriftets nettside finner du Morten Falck sin oversettelse av vedtektene deres og artikkelen «Det friske pust av vår» (*Røde Fane* nr. 2 1998).

Jorun Gulbrandsen skrev i forordet fra 1998:

«Det er meningsløst å prøve å lese *Manifestet* som et program som forteller oss hvordan vi skal avskaffe kapitalismen i dag, og nappe ut enkeltsetninger her og der og prøve å lage politikk ut av dem. Metoden derimot, hvordan Marx og Engels tenkte om politikk, kan vi lære mye av.»

God lesing!

Tidsskriftet *Rødt!*

Erik Ness (red.)

KARL MARX OG FRIEDRICH ENGELS DET KOMMUNISTISKE MANIFEST

Et spøkelse går omkring i Europa – kommunismens spøkelse. Alle det gamle Europas makter har gått sammen om en hellig klappjakt på dette spøkelset, paven og tsaren, Metternich¹ og Guizot², franske radikalere og tyske politifolk.

Hvor er det opposisjonsparti, som ikke av sine regjerende motstandere er blitt skjelt ut for å være kommunistisk? Hvor er det opposisjonsparti som ikke har slynget den brennemerkende beskyldningen om kommunisme tilbake såvel mot mer framskredne opposisjonsfolk som mot sine reaksjonære motstandere?

To ting går fram av denne kjensgjerning.

Kommunismen blir allerede anerkjent som en makt av alle europeiske makter.

Det er på høy tid at kommunistene legger sine synspunkter, sine mål og sine tendenser åpent fram for hele verden og stiller et manifest fra partiet sjøl opp mot eventyrene om kommunismens spøkelse.

1 Metternich, egdl. Clemens Lothar Wentzel, fyrste av Metternich-Winneburg, (1773–1859), østerriksk utenriksminister og statsmann, en av den europeiske reaksjonens viktigste ledere fra 1815 til 1848. Etter Napoleonskrigene ble hans hovedmål å sikre resultatene av Wien-kongressen, først og fremst ved å hindre nasjonale og demokratiske oppstander og revolusjoner. Metternich representerte den gamle adelens interesser og ble et symbol på fyrstenes undertrykking. Revolusjonen i 1848 tvang ham til å gå av, og hans fall ble hilst med jubel av folkene i Europa.

2 Guizot, François Pierre Guillaume, fransk historiker og reaksjonær politiker (1787–1874). Utenriksminister og egentlig politisk leder av regjeringen fra 1840, førsteminister 1847. Innenrikspolitisk motarbeidet han alle reformer, særlig stemmerettsutvidelser. Utenrikspolitisk arbeidet han for fred i Europa for enhver pris, dvs. fred på fyrstenes premisser. Måtte gå av da februarrevolusjonen brøt ut i 1848.

DET KOMMUNISTISKE MANIFEST

Med dette mål har kommunister av de forskjelligste nasjonaliteter samlet seg i London og utarbeidet følgende manifest, som blir offentliggjort på engelsk, fransk, tysk, italiensk, flamsk og dansk.

Cover of the 1848 30-page edition of the Manifesto of the Communist Party.

I

BORGER OG PROLETAR³

Historien om alle samfunn fram til nå⁴ er historien om klassekamper.

Fri mann og slave, patrisier og plebeier, baron og liv-egen, laugsborger⁵ og svenn, kort sagt undertrykker og undertrykte sto i en stadig motsetning til hverandre, førte en uavbrutt, snart skjult, snart åpen kamp, en kamp som hver gang endte med en revolusjonær omdanning av hele samfunnet, eller med de kjempende klassenes felles undergang.

I de tidligere epokene i historien finner vi nesten overalt en fullstendig inndeling av samfunnet i forskjellige stender, en mangfoldig gradering av samfunnsmessig rang. I det gamle Rom har vi patrisiere, riddere, plebeiere, slaver; i middelalderen føydalherrer, vasaller, laugsborgere,

3 Med borgerskap menes her klassen av moderne kapitalister, som eier de samfunnsmessige produksjonsmidlene og utnytter lønnsarbeid. Med proletariat klassen av moderne lønnsarbeidere som ikke har noen egne produksjonsmidler og er henvist til å selge arbeidskrafta si for å leve. (*Fotnote av Engels til den engelske utgaven av 1888*)

4 Det vil si, all skreven historie. I 1847 var samfunnets forhistorie, den sosiale organiseringa som eksisterte forut for den skrevne historien, så godt som ukjent. Siden dengang har Haxthausen oppdaget felleseie av jord i Russland, Maurer beviste at det var det samfunnsmessige grunnlaget alle teutonske stammer historisk sprang ut fra, og litt etter litt viste det seg at landsbyfelleskap er eller har vært den primitive formen for samfunn over alt fra India til Irland. Som kronen på verket ble den indre organiseringa av dette primitive kommunistiske samfunnet blottlagt i sin typiske form ved Morgans oppdagelse av *gensens* virkelige natur og dens forhold til *stammen*. Med oppløsninga av disse opprinnelige fellesskapene begynner samfunnet å bli spaltet i forskjellige og til slutt antagonistiske klasser. Jeg har forsøkt å etterspore denne oppløsningsprosessen i «Familiens, privateiendommens og statens opprinnelse», 2. utgave, Stuttgart, 1886. (*Note av Engels i den engelske utgaven fra 1888, og – bortsett fra siste setning – i den tyske utgaven av 1890*).

5 Laugsborger, det vil si et fullt medlem av et laug, en mester innen, ikke lederen for, lauget. (*Note av Engels til den engelske utgaven fra 1888.*)

svenner⁶, livegne, og dessuten ytterligere særskilte graderinger innen nesten alle disse klassene.

Det moderne borgerlige samfunnet som har opptstått av føydalsamfunnets undergang har ikke opphevet klasse-motsetningene. Det har bare satt nye klasser, nye betingelser for undertrykkinga, nye former for kamp i stedet for de gamle.

Vår epoke, borgerskapets epoke, utmerker seg ved at den har forenklet klassemotsetningene. Hele samfunnet spalter seg mer og mer i to store fiendtlige leire, i to store klasser som står i direkte motsetning til hverandre: borgerskap og proletariat.

Av middelalderens livegne utgikk småborgerne⁷ i de første byene, av dette småborgerskapet utviklet de første elementene til borgerskapet seg.

Oppdagelsen av Amerika og sjøveien rundt Afrika åpnet et nytt felt for det framvoksende borgerskapet. Det ostindiske og kinesiske markedet, koloniseringa av Amerika, handelen med koloniene, økninga av byttemidler og varer overhodet ga handelen, skipsfarten og industrien et oppsving uten tidligere sidestykke, og ga dermed det revolusjonære elementet i det smuldrende føydalsamfunnet en rask utvikling.

Den føydale eller laugsmessige driftsmåten som så langt hadde vært rådende innen industrien var ikke tilstrekkelig

⁶ I den engelske utgaven fra 1888 står det «svenner, lærlinger, livegne». – Red.

⁷ Marx og Engels bruker uttrykket «Pfahlbürger», som ofte oversettes med «spissborger». I våre dager gir ordet assosiasjoner i retning av småskåren og snever, men det er villedende. Det betyr opprinnelig folk med borgerrettigheter som var bosatt utafor middelalderborgenes palisader (Pfahl = tilspisset pæl) eller festningsverk, altså de spirende byenes opprinnelige innbyggere. – Oversetterens anm.

for de økte behovene som fulgte med de nye markedene. Manufakturen trådte i dens sted. Laugsmestrene ble fortrengt av den industrielle middelstanden; arbeidsdelinga mellom de forskjellige korporasjonene forsvant til fordel for arbeidsdelinga innafor det enkelte verksted sjøl.

Men stadig vokste markedene, stadig økte behovet. Heller ikke manufakturen strakk til lenger. Da revolusjonerte dampen og maskineriet industriproduksjonen. I stedet for manufakturen trådte den moderne storindustrien, i stedet for den industrielle middelstanden trådte industri-millionærene, sjefene for hele industrielle arméer, de moderne borgere.

Storindustrien har etablert det verdensmarkedet som oppdagelsen av Amerika forberedte. Verdensmarkedet har gitt handelen, skipsfarten, landkommunikasjonen en umåtelig utvikling. Disse har igjen virket tilbake på utbredelsen av industrien, og i samme målestokk som industri, handel, skipsfart og jernbaner bredte seg utover, i samme målestokk utviklet borgerskapet seg, økte det sine kapitaler, og trengte det alle klasser som skrev seg fra middelalderen i bakgrunnen.

Vi ser altså hvordan det moderne borgerskapet sjøl er et produkt av en lang utviklingsgang, en rekke omveltninger i produksjons- og omsetningsmåten.

Hvert av disse borgerskapets utviklingstrinn ble fulgt av et tilsvarende politisk framskritt⁸. Undertrykt stand underlagt føydalherrenes herredømme, væpnet og sjøl-

⁸ Den engelske utgaven fra 1888 har formuleringen «framskritt for denne klassen.» – Red.

styrt sammenslutning i kommunen⁹, her uavhengig byrepublikk¹⁰, der monarkiets tredje skattepliktige stand¹¹, så på manufakturens tid motvekt mot adelen i standsmonarkiet eller det absolutte monarkiet, hovedgrunnlag for de store monarkiene overhodet, og etter etableringa av storindustrien og verdensmarkedet tilkjempet det seg endelig det politiske eneherre-dømmet i den moderne representativstaten. Den moderne statsmakta er bare et utvalg som forvalter hele borgerklassens felles virksomhet.

Borgerskapet har spilt en høyst revolusjonær rolle i historien.

Hvor det har fått herredømme, har borgerskapet ødelagt alle føydale, patriarkalske, idylliske forhold. Det har ubarmhertig revet over de mangfoldige føydalbåndene som knyttet menneskene til sine naturlige foresatte og ikke latt noe annet bånd tilbake mellom menneske og menneske enn den nakne interesse, den følelsesløse «kontante betaling». Det har druknet det fromme svermeris, den ridderlige begeistring, det spissborgerlige vemods hellige gys i den egoistiske beregning iskalde vann. Det har oppløst den personlige verdighet i bytteverdi og i stedet for de tallose garanterte og ervervede friheter satt den *ene* samvittighetsløse handelsfrihet. Kort sagt har det i stedet for en

9 «Kommune» var det navnet de nyfødte byene tok seg i Frankrike, til og med før de greide å fravriste sine føydale herrer og mestere lokalt sjølstyre og politiske rettigheter som «tredje stand». Generelt har vi her brukt England som typisk land for borgerskapets økonomiske utvikling, og Frankrike som typisk for dets politiske utvikling. (*Note av Engels til den engelske utgaven fra 1888*)

Slik betegnet byborgerne i Italia og Frankrike sine byfelleskap etter at de hadde kjøpt eller tvunget sine første sjølstyrerettigheter fra føydalherrene sine. (*Note av Engels til den tyske utgaven fra 1890*)

10 Den engelske utgaven fra 1888 fører til «(som i Italia og Tyskland)» – Red.

11 Den engelske utgaven fra 1888 fører til «(som i Frankrike)» – Red.

utbytting hyllet i religiøse og politiske illusjoner satt en åpen, skamløs, direkte og naken utbytting.

Borgerskapet har revet helgenglorien av alle ærverdige virksomheter som hittil er blitt betraktet med from ærbødighet. Det har forvandlet legen, juristen, presten, poeten, vitenskapsmannen til sine betalte lønnsarbeidere.

Borgerskapet har revet det rørende sentimentale sløret av familieforholdet og redusert det til et reint pengeforhold.

Borgerskapet har avslørt hvordan den brutale kraftutfoldelsen som reaksjonen beundrer så høyt ved middelalderen, var passende utfylt med det tregeste dagdriveri¹². Først borgerskapet har vist hva menneskenes virksomhet kan få i stand. Det har utrettet ganske andre underverker enn egyptiske pyramider, romerske vannledninger og gotiske katedraler, det har utført ganske andre trekk¹³ enn folkevandringer og korstog.

Borgerskapet kan ikke eksistere uten stadig å revolusjonere produksjonsredskapene, altså produksjonsforholda, altså samtlige samfunnsmessige forhold. Å bevare den gamle produksjonsmåten uforandret var derimot den fremste eksistensbetingelse for alle tidligere industrielle klasser. Den stadige omveltninga av produksjonen, den uavbrutte rystelsen av alle samfunnsmessige tilstander, den evige usikkerheten og bevegelsen skiller den borgerlige epoken fra alle andre. Alle faste, inngroddede forhold med sitt til-

12 I den tyske utgaven bruker Marx og Engels uttrykket «Bärenhäuterei», som skriver seg fra brødrene Grimms eventyr om «Bjørneskinnsmannen» og i tillegg til dagdriveri innebærer en hemningsløs skittenferdighet. Hovedpersonen inngikk en pakt med djevlen om at han aldri behøvde å arbeide for livets opphold, til gjengjeld måtte han la være å vaske seg eller klippe hår og negler, skjegg og bart på sju år. – Oversetterens anm.

13 Marx og Engels lager et ordspill ved å bruke det tyske ordet «Zug», som bl. a. både betyr «tog» og «trekk» (både fugletrekk og sjakktrekk). – Oversetterens anm.

behør av gamle, ærverdige forestillinger og anskuelser blir oppløst, alle nydannete forhold blir foreldet før de kan forbeines. Alt standspreget og stillestående fordamper, alt hellig blir vanhelliget, og menneskene blir endelig tvunget til å se på sin livsstilling, sine gjensidige forbindelser, med et nøkternt blikk.

Behovet for en stadig utvidet omsetning for sine produkter jager borgerskapet rundt hele jordkloden. Overalt må det sette seg fast, overalt må det etablere seg, overalt opprette forbindelser.

Gjennom sin utbytting av verdensmarkedet har borgerskapet gitt alle lands produksjon og forbruk en kosmopolitisk form. Til de reaksjonæres store sorg har det revet det nasjonale grunnlaget vekk under beina på industrien. De urgamle nasjonale industriene er blitt tilintetgjort og blir ennå daglig tilintetgjort. De blir fortrent av nye industrier, som det blir et spørsmål om liv og død for alle siviliserte nasjoner å innføre, av industrier som ikke lenger forarbeider hjemlige råstoffer, men råstoffer som hører til i de fjerneste soner, og hvis produkter ikke bare blir forbrukt i hjemlandet, men likeså i alle verdensdeler. I stedet for de gamle behovene som ble tilfredsstilt av hjemmeproduksjonen, trer nye behov som krever produkter fra de fjerneste land og klimaer for å bli tilfredsstilt. I stedet for den gamle lokale og nasjonale selvtilstrekkelighet og avsondrethet trer et allsidig samkvem, en allsidig avhengighet nasjonene imellom. Og som i den materielle, så også i den åndelige produksjon. De enkelte nasjonenes åndelige frambringelser blir fellesgods. Den nasjonale ensidigheten og innskrenket-

heten blir mer og mer umulig, og av de mange nasjonale og lokale litteraturene danner det seg en verdenslitteratur.

Gjennom den raske forbedringa av alle produksjonsredskaper, gjennom de uendelig mye lettere kommunikasjonene river borgerskapet alle, også de mest barbariske nasjoner, med i sivilisasjonen. De lave vareprisene sine er det tunge artilleriet det bruker til å skyte alle kinesiske murer i grus med, og til å tvinge barbarenes mest hardnakkede fremmedhat til kapitulasjon. Det tvinger alle nasjoner til å tilegne seg borgerskapets produksjonsmåte om de ikke vil gå til grunne; det tvinger dem til å innføre den såkalte sivilisasjonen hos seg sjøl, det vil si til å bli borgere. Kort sagt: Det skaper seg en verden etter sitt eget bilde.

Borgerskapet har underkastet landsbygda under byenes herredømme. Det har skapt enorme byer, det har i høy grad økt tallet på bybefolkninga i forhold til landsbygdsbefolkninga og slik vristet en betydelig del av befolkninga ut av landlivets idioti. Som det har gjort landsbygda avhengig av byene, har det gjort de barbariske og halvbarbariske landene avhengige av de siviliserte, bondefolkene avhengige av borgerfolkene, Østen av Vesten.

Borgerskapet opphever mer og mer oppsplittinga av produksjonsmidlene, eiendommen og befolkninga. Det har konsentrert befolkninga, sentralisert produksjonsmidlene og konsentrert eiendommen på få hender. Den nødvendige følgen av dette var den politiske sentraliseringen. Uavhengige provinser som knapt var forbundet med hverandre, som hadde forskjellige interesser, lover, regjeringer og tollavgifter, ble trengt sammen i *en* nasjon,

med *en* regjering, *en* lov, *en* nasjonal klasseinteresse, *en* tollgrense.

I løpet av sitt knapt hundreårige klasseherredømme har borgerskapet skapt mer massive og kolossale produksjonskrefter enn alle tidligere generasjoner tilsammen. Undertvingelse av naturkreftene, maskineri, bruk av kjemien i industri og jordbruk, dampskipsfart, jernbaner, elektriske telegrafer, oppdyrking av hele verdensdelar, floder som blir gjort seilbare, hele befolkninger som stemples opp av jorda – hvilket tidligere århundre ante at slike produksjonskrefter slumret i det samfunnsmessige arbeidets skjød?

Vi har altså sett: de produksjons- og kommunikasjonsmidlene som danner grunnlaget for borgerskapets utvikling, ble frambrakt i føydalsamfunnet. På et visst trinn av disse produksjons- og kommunikasjonsmidlenes utvikling svarte de forholda som det føydale samfunnet produserte og fordelte under, den føydale organiseringa av jordbruk og manufaktur, kort sagt de føydale eiendomsforholda, ikke lenger til de allerede utviklete produktivkreftene. De hemmet produksjonen, i stedet for å fremme den. De forvandlet seg til like mange lenker. De måtte sprenge, de blei sprengt.

I deres sted trådte den frie konkurransen med den samfunnsmessige og politiske konstitusjonen som svarte til den, med borgerklassens økonomiske og politiske herredømme.

Foran øynene på oss foregår en lignende bevegelse. De borgerlige produksjons- og kommunikasjonsforholda, de borgerlige eiendomsforholda, det moderne borgerlige samfunnet som har tryllet fram så veldige produksjons- og kommunikasjonsmidler, ligner på trollmannen som ikke

lenger klarer å beherske de underjordiske makter han har manet fram. I flere tiår har industriens og handelens historie bare vært historien om de moderne produktivkreftenes opprør mot de moderne produksjonsforholda, mot de eiendomsforholda som er livsbetingelsene for borgerskapet og dets herredømme. Det er nok å nevne handelskrisene, som med sine periodiske tilbakevendinger stadig mer truende stiller spørsmål ved hele det borgerlige samfunnets eksistens. I handelskrisene blir ikke bare en stor del av de frambrakte produktene, men også av de allerede skapte produktivkreftene regelmessig tilintetgjort. I krisene bryter det ut en samfunnsmessig epidemi, som for alle tidligere epoker ville ha framstått som en meningsløshet – en epidemi av overproduksjon. Samfunnet finner seg plutselig satt tilbake i en tilstand av momentant barbari; en hungersnød, en allmenn utslettelseskrig ser ut til å ha avskåret det fra alle levnetsmidler; industrien, handelen synes tilintetgjort, og hvorfor? Fordi det besitter for mye sivilisasjon, for mange levnetsmidler, for mye industri, for mye handel. De produktivkreftene som står til dets rådighet tjener ikke lenger til å fremme de borgerlige eiendomsforholda; tvert imot er de blitt for mektige for disse forholda, de blir hemmet av dem, og så snart de overvinner disse hemningene bringer de hele det borgerlige samfunnet i uorden, truer de den borgerlige eiendommens eksistens. De borgerlige forholda er blitt for trange til å omfatte den rikdommen de har frambrakt. – På hvilken måte overvinner borgerskapet krisene? På den ene sida gjennom en tvungen ødeleggelse av en mengde produktivkrefter; på den andre sida